

FTAXP:16.81.14

<https://orcid.org/0000-0001-6160-3468>

<https://orcid.org/0000-0002-9245-7414>

<https://orcid.org/0000-0001-8936-8071>

Баймурзаева К.Б.*, Рысбаева М.К., Тургинбекова В.Б.

ф.ғ.к., аға оқытушы, М.Әуезов атындағы ОҚЗУ, Шымкент, Қазақстан

аға оқытушы, М.Әуезов атындағы ОҚЗУ, Шымкент, Қазақстан

магистр оқытушы, М.Әуезов атындағы ОҚЗУ, Шымкент, Қазақстан

ЭКЗОТИКАЛЫҚ ЛЕКСИКАНЫҢ ДАМУ ФАКТОРЛАРЫН АНЫҚТАУ

*Автор-корреспондент: karlagash.baimurzaeva@aeuzov.edu.kz

Түйін: Экзотикалық лексика немесе экзотизм лингвистикалық термині бұрыннан туыстық және туыстық емес тілдерде қолданылғанына қарамастан, қазақ тіл білімінде тек жекелеген мақалаларда, ОҚЗУлықтарда, ғылыми жұмыстарда жалпы ақпарат беріледі, атап айтқанда, бұл мәселе арнайы лингвистикалық аспект бойынша кең зерттеу объектісіне айналмады. Сондықтан алдымен «экзотика» сөзінің мағынасын түсіну керек. «Экзотика» грек сөзінен шыққан *exotikos*, «бөтен» дегенді білдіреді, сонымен қатар алыс елдердің табиғатымен, дәстүрімен, өнерімен және т.б. синонимі болып табылады. Ол сонымен қатар «керемет, таңғажайып белгілерді» білдіреді.

Кілт сөздер: экзотика, лингвистика, лексика, фактор, филология, синоним, символ

МРНТИ:16.81.14

<https://orcid.org/0000-0001-6160-3468>

<https://orcid.org/0000-0002-9245-7414>

<https://orcid.org/0000-0001-8936-8071>

Баймурзаева К.Б.*, Рысбаева М.К., Тургинбекова В.Б.

к.ф.н., старший преподаватель, ЮКИУ им. М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан

старший преподаватель, ЮКИУ им. М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан

магистр преподаватель, ЮКИУ им. М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ФАКТОРОВ РАЗВИТИЯ ЭКЗОТИЧЕСКОЙ ЛЕКСИКИ

*Автор-корреспондент: karlagash.baimurzaeva@aeuzov.edu.kz

Аннотация: Несмотря на то, что экзотическая лексика или лингвистический термин экзотизм уже давно используется в родственных и неродственных языках, в казахском языкознании дается только общая информация в отдельных статьях, учебниках, научных работах, в частности, этот вопрос не стал объектом широкого изучения в специальном лингвистическом аспекте. Поэтому сначала нужно понять значение слова «экзотика». «Экзотика» происходит от греческого слова *exotikos*, что означает «чужой», а также является синонимом природы, традиций, искусства и т. д. далеких стран. Это также означает «великолепные, удивительные знаки».

Ключевые слова: экзотика, лингвистика, лексика, фактор, филология, синоним, символ

IRSTI:16.81.14

<https://orcid.org/0000-0001-6160-3468>

<https://orcid.org/0000-0002-9245-7414>

<https://orcid.org/0000-0001-8936-8071>

Baymurzaeva K.B.*, Rysbaeva M.K., Turganbekova V.B.

candidate of philological sciences, senior lecturer, M.Auezov SKRU. Shymkent, Kazakhstan.

senior lecturer, M.Auezov SKRU. Shymkent, Kazakhstan.

master's degree in teaching, M.Auezov SKRU. Shymkent, Kazakhstan.

DETERMINING THE FACTORS OF EXOTIC VOCABULARY DEVELOPMENT

***Corresponding author:** karlagash.baimurzaeva@aeuzov.edu.kz

Abstract: Despite the fact that exotic vocabulary or the linguistic term exoticism has long been used in related and unrelated languages, in Kazakh linguistics only general information is given in individual articles, textbooks, scientific papers, in particular, this issue has not become the object of extensive study in a special linguistic aspect. Therefore, first you need to understand the meaning of the word «exotic». «Exotic» comes from the Greek word *exotikos*, which means alien», and is also synonymous with nature, traditions, art, etc. of distant countries. It also means «magnificent, amazing signs».

Key words: exotics, linguistics, vocabulary, factor, philology, synonym, symbol

Kіpіcne

С.И.Ожеговтың сөздігінде «экзотика» - предмет и явления, характерные для какой-нибудь местности и необычайные для того, кто их воспринимает» деген анықтама берілген [1,103].

Ал К.К.Юдахиннің орыс-ағылшын сөздігі «экзотика» мүлдембасқа, өтетаңқаларлық, алыс елдерге қатысты екенін түсіндіреді [1,108]. Айта кету керек, жоғарыда келтірілген түсіндірмелерде «экзотика» термин ретінде емес, мағынасы түсіндірілетін қарапайым сөз ретінде қарастырылады. Осыған байланысты, бұл лингвистикалық термин «экзотика» сөзіне жалған көзқарас қабайланысты лингвистика үшінжеке термин ретінде қабылдана бастады.

Осылайша, экзотикалық лексиканың анықтамасы, әдетте, осы сөздің мағынасына (экзотика), атап айтқанда экзотика сөзі лингвистикалық термин ретінде жаңа мағынада (экзотизм, экзотикалық лексика, экзотикалық сөздер) қолданыла бастады деп қорытынды жасауға болады. Бұл сөзге әдебиеттану мен лингвистикада филология ғылымдарының кандидаты Г.Л.Зеленин төмендегідей анықтама берген: «Экзотическая лексика пришедшая в лингвистику в 30-е годы 20 века из литературоведческой терминологии, где использовалась с начало нашего века. Экзотизмами в литературоведении называлось изображение автором в произведении особенностей жизни и быта чужих стран, которые были характерны для творчества писателей и поэтов-романтиков, а позже символистов» [2,15].

Сондықтан, біріншіден, жоғарыда аталған екі фактор саяси экзотикалық лексиканың термин ретінде пайда болуына ықпал етті, екіншіден, лингвистер оның толық термин ретінде қалыптасуына үлкен үлес қосты. Экзотизмдердің пайда болуы рулық, ұлттық сана, этномәдениет, философиядан туындайды және бұл сөздер осы халықтардың ерекше белгісі - символы ретінде қызмет етеді. Мысалы, перғауын арқылы біз Мысырды, самурай арқылы Жапонияны, домбыра арқылы қазақтарды түсінеміз.

Табиғи құбылыс ретінде уақыт өте келе (қоғам, ғылым, техника, сана дамыған сайын) кейбір экзотикалық сөздер жаңғыртылады (ішкі және сыртқы жақтар өзгереді, бірақ негізгі ядро ғасырлар бойы өзгермейді). Мұндай өзгерістер кейбір экзотикалық сөздерге тән. Мысалы, музыкалық аспаптармен байланысты, оларды жасау (темір – ағаш), дәстүрлерге қатысты әрлеу (түрлі-түсті айырмашылықтар) өзгеріске ұшырауы мүмкін, мысалы, олардың мерекелерінің кейбір ескі элементтерін пайдаланбау, жаңа толықтырулардың ауысуы, аумақтық кеңеюі немесе дәстүрлерінің тарылуы.

Экзотикалық сөздерді кейбір адресаттар жаңа, қызықты, таңғажайып, ерекше белгілер ретінде қабылдайды. Себебі бұл сөздіктер жалпы адамдар үшін белгісіздік тудырады, оларды осы сөздерге қызығушылық тудырады және олардың мағынасын түсіндіруге жетелейді. Дәл осы процесс экзотиканы тудырады. Мәтінде экзотикалық сөздердің

ауыспалы мағынасы болмайды. Себебі бұл сөздер тек тура мағынада қолданылады.

Зерттеу мақсаты: Экзотикалық лексиканың термин ретінде қалыптасуы мен зерттелу тарихын және экзотикалық лексиканың даму факторларын анықтау болып табылады.

Зерттеудің міндеті:

1) Арнайы экзотикалық лексиканың түрлерін, оларды бөлу өлшемдерін анықтау және терминнің функцияларын сипаттау;

2) Экзотикалық лексиканың диахрондық және синхрондық аспектілерін аударма объектісі ретінде қарастыру;

Зерттеу әдістері: Тақырыптық-мағыналық топтастыру, терминдік талдау әдістері қолданылды.

Теориялық талдау. Экзотикалық лексика туралы ғылыми сипаттағы алғашқы мақала жазған А.Е.Супрун болатын [3,54]. Ол алғашқылардың бірі болып орыс тіліндегі экзотикалық сөздердің табиғатын ашуға тырысты. Бұл мақалада А.Е.Супрун ол мәселенің теориялық жағына назар аударып, нақты нақты материалдар негізінде талдау арқылы өзінің теориялық идеяларын біріктіре алды. Ол экзотизмдерді лексикалық-семантикалық топтарға бөліп, олардың қолданылу аясы шектеулі екенін, көркем шығармаларда кездесетінін, кейбір экзотикалық сөздер уақыт өте келе экзотикалық қасиеттерін жоғалтатынын атап өтті. Дегенмен бұл ғалымға дейін осы бағытта жанама түрде болса да түрлі тұжырымдар мен пікірлерін білдірген болатын. Мәселен, А.Булаховский, Е.М.Галкина-Федорук, А.Н.Гвоздев, А.А.Реформатский сияқты көрнекті лингвистер өз еңбектерінде экзотизм туралы ақпарат бергенін атап өткен жөн.

Л.А.Булаховский 20 ғасырдың экзотиктері тұрмыстық лексика қатарына жаңа қосымша (экзотикалық лексика) енгізді деп мәлімдейді, Е.М.Галкина-Федорук кітап лексикасының бөлігі болып табылатын экзотикалық сөздер әртүрлі халықтардың ұлттық ерекшеліктерін бейнелейтін көркем шығармаларда қолданылатын лексика деп санайды, ал кейбір лингвистер оларды "варваризм" терминімен белгілейді. А.Н.Гвоздев оған әртүрлі халықтардың ұлттық ерекшеліктерін білдіретін тұрмыстық сөздікке анықтама берді, А.Реформатский экзотикалық лексиканың орнына "варваризм" терминін қолданады.

Кейінірек (90-шы жылдардың ортасынан бастап) орыс тіл біліміндегі экзотизм мәселесін ғалымдар қабылдады және болашақта үлкен қызығушылықпен зерттелуде. Ғылыми әдебиеттерде біз лингвистиканың осы категориясының жалпы мәселелері бойынша, егер жекелеген ғалымдар арасында ортақ пікір қалыптасса, онда кейбір лингвистер арасында түсініксіз және тіпті шатастыратын терминдерге жол берілетін жағдайларды кездестіреміз. Сонымен, профессор Н.М.Шанский: "экзотикалық лексика кірме сөздердің қатарына кіреді және ғылыми, публицистикалық және көркем шығармаларда белгілі бір халықтың ұлттық сәйкестігін белгілеу үшін қолданылады",- деп түсіндірсе [4,135], Профессор О.С.Ахманова лингвистикалық терминдер сөздігінде экзотикалық лексиканың осындай анықтамасын келтіреді: «Слова и выражения, заимствованные из малоизвестных языков, обычно индоевропейских, и употребляемые для придания речи особого колорита. Например: в русс.яз. гурия, гяур, шальвары, аул, уздень, чихирь» [5,21]. Ал профессор А.В.Калинин экзотикалық сөздерді кең және тар мағынада қарастырады. Тар мағынада ол тек бір елде қолданылады (иена - Жапонияда, гопак - Украинада), кеңмағынада – бірнеше елдерде бірдей мағынада (полиция қызметкері - АҚШ-та, Англияда: мәжіліс - Түркияда, Иранда) [5, 25].

Д.Э.Розенталь және М.А.Теленкова: «аз белгілі тілдерден алынған сөз немесе сөйлем, сөйлеу егергілікті ерекшетеу беру үшін қолданылады», деп көрсетеді [5, 27]. Тағы бір анықтамаға назар аударсақ: «Басқа халықтардың өмірі мен тұрмысының ерекшеліктерін сипаттауда жергілікті колорит жасау үшін экзотизмдер деп аталатындар қолданылады. Әдетте бұл белгілі бір елге, республикаға, аймаққа және ұлтқа нақты бекітілген сөз. Олар, әдетте, бастапқыда қолданылатын тілдің белгілі спикерлері аз».

Осылайша, XX ғасырдың 50-ші жылдарынан бастап лингвистердің экзотизмге деген

қызығушылығы айта жанданып, экзотикалық лексика одан да өзекті және проблемалы бола бастады. Бұл жағдайда экзотизмдер лингвистикалық терминдер ретінде қалыптасты. Алайда, Г.Л.Зеленин бұл пікірді жоққа шығарып, экзотизмнің термин ретінде қалыптасуының «дәуірі» 1910-1930 жылдардан басталатынын айтады және негізінен ғалымның бұл пікірі де дұрыс. Себебі сол жылдардағы лингвистикалық әдебиеттерде экзотикалық лексика туралы ақпарат бар. Ал И.Огиенконың "орыс тіліндегі шетелдік элементтер» монографиясында экзотизмдердің анықтамасын қолданады және бүгінде бұл ереже өзектілігін жоғалтқан жоқ. Мысалы, М.Бутина және П.Л.Ким, Юань -Фу «Экзотическая лексика и ее роль в словарном составе языка», Л.П.Ефремовтың «Экзотизмы», В.Берковтың «Экзотизмы», А.И.Журавскийдің «Экзотическая лексика и иноязычные вкрапления в старобелорусской письменности», Б.Н.Павловтың «Экзотизмы в поэтической речи», К.Ереминуның «Интернационализмы и экзотизмы» [5,10] деген мақалалардың ғылыми тұрғыдан жазылғаны сөзсіз. Сонымен қатар, осы мәселе бойынша кең ғылыми-теориялық ақпараттарды И.Кальнова, К.Сапарова, Г.Л.Зеленин оны диссертациясында кеңінен жариялап, осы сөздердің табиғатын толықашуға тырысты.

Нәтижелер мен талқылау. Жоғарыда айтылғандай, экзотикалық лексика түркологияда орыс тіл білімімен қатар зерттелмеген. Экзотикалық сөздер туралы мәселе Э.М.Ахунзянов «Русские заимствования в татарском языке» атты еңбегінде "шет тіліндегі қосындылар" терминін қолданған. Автор экзотизмді бірнеше тақырыптық топтарға бөліп, олардың стилистикалық және жанрлық ерекшеліктеріне қысқаша тоқталады [6,88]. Өзбек тілінің академиялық лексикологиясында, керісінше, бұл мәселе басқа тілден шыққан, бірнеше тақырыптық топтарға бөлінген және нақты материалдар негізінде зерттелген сөз ретінде қарастырылады [6,94]. Татар тіл білімінде бұл мәселе дұрыс бағытта зерттеліп, терең шешілгенін атап өткен жөн. Атап айтқанда, көркем аударма әдебиетінде экзотизмдердің кітап лексикасының бір түрі - тұрмыстық және ұлттық сипаттағы ұғымдарды білдіретін басқа халықтардың сөздері екендігі жиі айтылады [6,101]. Жоғарыда келтірілген әдебиеттерде экзотикалық сөздер жан-жақты және терең зерттелгенмен, ол туралы ғылыми-теориялық ақпарат әлі бір ізге түсіп, жүйеленбеген.

Тіпті роман-герман тілдерінде де бұл мәселе кең болған жоқ. Неміс ғалымы Е.В.Розен мәдени сөздер сериясындағы экзотизмдер туралы "қазіргі неміс тілінің лексикасында экзотикалық сөздер кездеседі. Бұл сөздер алыс және аз танымал тілдерге тән", - деп көрсетті. Ол ХХ ғасырдың соңында неміс тіліне көптеген шетелдік сөздер енгенін атап өтті. Неміс тілінің филологиялық дәстүрінде шет тілінен шыққан сөздер "мәдени сөздер" деп аталады, олар бірнеше түрге бөлінеді. Француз тілінде бұл экзотизмдер "лакуна" термині деп аталады [6, 120].

Өткен ғасырдың 70-ші жылдарына дейін қырғыз тіл білімінде экзотикалық лексика туралы ешқандай ақпарат ұсынылған жоқ. Қырғыз тіліндегі экзотизмдер туралы алғашқы ақпарат Ж.Мамытов пен З.Құлымбаеваның «Азыркы қырғыз тили» атты бірлескен ОҚЗҰлығын ұшыратамыз. Бұл жұмыста авторлар кітап лексикасына кіретін экзотизмдердің мәнін қозғап, оларды қолдану мақсатын ашты: "Шығу тегі бойынша басқа тілге басқа халықтың тұрмысын, тіршілігін, өмірін, ұлттық ерекшелігін көрсету үшін публицистикалық және көркем шығармаларда, ғылыми жұмыстарда қолданылатын сөздер жатады. Көркем шығармаларда экзотизмдер біздің өмірімізге тән емес заттарды, құбылыстарды сипаттау үшін ғана емес, сонымен қатар кейіпкерлердің жергілікті түсі мен сөйлеу ерекшелігін беру үшін де қолданылады" [6, 122].

Ал академик Б.Орузбаеваның лингвистикалық сөздігінде экзотизмдерге қысқаша анықтама берілген: "жазушы көркем шығармада басқа халықтың ерекшелігін білдіру үшін пайдаланатын сол халықтың тілінен алынған сөздер" [6,153]. Қырғыз лингвист-ғалымдарының «Тил илимине киришүү» атты бірлескен жұмысында экзотизмдердің келесі анықтамасы беріледі: "экзотикалық лексика - бұл басқа тілдерге ерекше түс беру мақсатында көркем шығармаларда, этнографиялық зерттеулерде қолданылатын сөздер".

Мысалы, орыс тілінде кездесетін түркі, араб сөздері: шалварлар, ауыл, башлық, сұлтан, мешіт және т.б. [6,155].

А.Жалилов «Азыркы кыргыз тили» ОҚЗУлығында экзотикалық лексикаға қатысты келесі ережені келтіреді: "экзотикалық сөздер - бұл басқа халықтың өмірі мен өмірінің ерекшеліктерін білдіретін адамдардың сөздері. Олар сіз басқа адамның өмірі туралы ақпарат берген жағдайларда қолданылады. Мысалы, көркем шығармаларда бейнеленген адамдардың өмірін нақты жеткізу үшін қолданылады. И.Калашниковтың "Қаһарлы заман" романында моңғол тіліне қатысты келесі экзотикалық сөздер кездеседі: аяқ киім, етік; улигер ертегісі; анд-сорғыш, ант, қиямет досы" [6,168].

Ғалым А.Сапарбаев «Кыргыз тилинин лексикологиясы жана фразеологиясы» атты көлемді жұмысында шығу тегі бойынша басқа тілдерге жататын экзотизмдер басқа халықтың тұрмысын, тіршілігін, ұлттық ерекшелігін білдіру үшін публицистикалық және көркем әдеби шығармаларда, әсіресе көркем шығармаларда жергілікті ұлттық болмыс пен кейіпкерлердің сөйлеу ерекшеліктерін беру үшін көркемдік әдіс ретінде қолданылатын сөздер екенін атап өтті [7, 22]. Көріп отырғанымыздай, кыргыз лингвистері: А.Сапарбаев, Ж.Мамытов және З.Кулумбаева, орыс тілтанушысы профессор Н.М.Шанскийдің көзқарасын қолдап, экзотизмдерді кітаптық лексикаға қосып қарастырады.

Осылайша, берілген мысалдар экзотизмге емес, варваризмге жататындығы туралы нақты дәлелдер қажет емес, сондықтан ғалымдардың теориялық ережелері олар келтірген мысалдарға сәйкес келеді. Сонымен қатар, ғалым Қ.Сапаров өзінің диссертациялық жұмысында кыргыз тілінің нақты материалдарын қолдануда қателік жібергенін атап өткен жөн. Мысалы, ол әке, ана, аға лексемаларының орыс тіл білімінде экзотизм ретінде қарастырылатындығын баса айтады [7,30]. Бұл, әрине, ғылыми тұрғыдан табиғи деп түсінуге болады. Себебі бұл сөздердің баламасын тек орыс тілінде ғана емес, әлемнің барлық тілдерінде де табуға болады және ешқандай ұлттық колорит бере алмайды. Ал профессор Т.Әшірбаев экзотизмдерге келесі баға береді: "шетелдік сөздер (бірақ кірме сөздер емес) басқа халықтардың тұрмысын сипаттау кезінде қолданылады. Бұл сөздердің көпшілігі жұмыста тек кейіпкердің сөйлеуінде ғана емес, сонымен бірге автордың сөйлеуінде де қолданылады. Мұндай сөздерді экзотизм немесе экзотикалық лексика деп те атайды. Экзотизмнің негізгі функциясы - бұл адамдар туралы уағыздау, басқа халықтар қолданатын заттарды, әдет-ғұрыптар мен дәстүрлерді атайды". Бірақ мұнда нақты материалдар дұрыс пайдаланылмаған. Мысалы, 1.Кечээ философиядан передача болду. 2.Жақында булар капут болот. 3.Эгер Жаныбек арақты акылымен енич себаардыгыю, кейболмок. Жоғарыда келтірілген передача, капут, о,кей экзотикалық лексиканың ауыртпалығын көтереалмайды. Мән мәтіннің мағынасын ақарасақ передача, капут сөздері етістіккетән, ал о,кей сын есімретіндеэрекететеді. Бұлар лексикалықтұрғыданварваризмдер деп танылады. Жоғарыда келтірілген сөздер ұлттық колоритті көрсетпейді.

Бірақ осы мәселеге арналған соңғы зерттеулерде кейбір нақты қателіктер бар. Мысалы, тәжік ғалымы Л.В.Ашмарина өзінің «Семантическая характеристика русских реалий в таджикском языке» атты кандидаттық диссертациясында арақ, самовар, пеш сияқты сөздерді реалийлер ретінде қарастырады [7,45]. Егер біз бұл сөздерді кыргыз тілінің тамырында қарастыратын болсақ, онда арақ-арақ, самовар-самор, пеш-пеш сияқты сөздердің толық баламасын немесе меңгерілуін растайтын құжаттар бар. Тәжік тілінде бұл сөздер ұзақ уақыт бойы экзотикалық қасиеттерін жоғалтты. Біз кейбір ғалымдардың экзотикалық сөздерге деген көзқарастарында қателесетінін байқаймыз. Қандай жағдайда экзотикалық сөздер өздерінің экзотикалық белгілерін жоғалтады, қандай жағдайда олар сіңіріледі? Жоғарыда келтірілген мысалдарды экзотика ретінде емес, жай ғана қолайлы сөз ретінде қарастырған жөн.

Қорытынды. Тіл - бұл нақты ғылым. Ереже қалай оқылса, солай жазылуы керек. Бұл жағдайдың өзі лингвистиканың соңғы жетістіктеріне негізделген экзотизмдерді, соның ішінде оларды жалпы кірме сөздер жүйесінде жан-жақты және терең зерттеуді қажет етеді.

Жалпы, экзотизм мәселесі тек қазақ лингвистикасында ғана емес, жалпы түркологияда да терең зерттелмеген тілдік құбылыс болып табылады.

Жоғары ОҚЗУ орындарында оқытылатын – тіл грамматикасы, стилистика пәндерінде және түрлі арнаулы семинарлар мен курстарды жүргізуде пайдалануға болады деп санаймыз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Аханов К. Тіл білімінің негіздері. Алматы, 1993. 240б.
2. Жүкешов Қ. Тіл философиясы // Жалын. 2004.140б.
3. Бутина Р.М., Ким П.Л.Экзотическая лексика и ее роль в словарном составе языка // Русское и зарубежное языкознание. 1970. 170с.
- 4.Комиссаров В.Н. Слово о переводе. Москва. Международные отношения. 1973. 245 с.
- 5.Комиссаров В.Н. «Общая теория перевода. Проблемы переводоведения в освещении зарубежных ученых» Москва. 2000. 267 с.
- 6.Дмитриева Л.Ф., Кунсевич С.Е. «Английский язык курс перевода» Москва. 2005. 286 с.
7. Казакова Т.А. Практикум по художественному. Санкт-Петербург. 2003. 222 с.

Referens list:

1. Axanov K. Tilbilimininnegizderi. Almati, 1993. 240 b.
2. Jukeshov Q. Tilfilosofiyasi // Jalin. 2004. 140 b.
- 3.Butina R.M., Kim P.L.Ekzoticheskayaleksika i yeyerol' v slovarnom sostave yazyka // Russkoye i zarubezhnoyeyazykoznaniye. 1970. 170 s.
- 4.Komissarov V.N. Slovo o perevode. M.: Mezhdunarodnyye otnosheniya. 1973. 245 s.
- 5.Komissarov V.N. «Obshchaya teoriya perevoda. Problemy perevodov edeniya v osveshchenii zarubezhnykh uchennykh» M. 2000. 267 s.
- 6.Dmitriyeva L.F., KunsevichS.Ye. «Angliyskiyyazykkursperevoda» Moskva. 2005. 286 s.
7. Kazakova T.A. Praktikumpokhudozhestvennomu . Sankt-Peterburg. 2003. 222 s.

жауапты автор туралы мәлімет (толық аты жөні, жұмыс орны, телефон, электрондық поштасы) **Баймурзаева Карлагаш Бексентовна** – «Орыс тілі мен әдебиеті» кафедрасының ф.ғ.к., аға оқытушысы, М.Әуезов атындағы ОҚЗУ. Шымкент, Қазақстан +7(702)341-4844, karlagash.baimurzaeva@aeuzov.edu.kz